բարեկամը Տուկրոյ. կը պատմէիք ձեր ճամբորդութիւնները. խանդավառ կը խօսէիք անարդարութեան համար ձեր կրած վրէժխնդրութիւններուն մասին, կը խօսէիք Հայաստանի վիճակի մասին. ճամբորդութեան միջոց ձեր հանդիպած հայերու մասին, երբ կեդրոնական Ասիայէն կ'անցնէիք մինչեւ Խաղաղականը:

Հայ Վարժարանի աշակերտներ, պահեցէք անցեալի ձեր մեծ ազգին պարծանքը, մեծ նաեւ ներկայիս, ձեր ազգին՝ որ մէկն է բովանդակ աշխարհի վրայ ցրուած ժողովուրդներէն. այժմ կեդրոն մը ունի Փարիզի եւ Ֆրանսայի մէջ:

Պահեցէք պինդ ձեր անցեալի մեծութիւնը. մի՛ մոռնաք զայն ձեր արձակուրդներուն, եւ մանաւանդ ձեր ամբողջ կեանքի ընթացքին: Մի՛ մոռնաք որ ուսումնական տարուան ընթացքին մէջ ձեր ամբարած աշխատանքը տօնախմբելու համար, այսօր ձեր մէջ ունիք Ֆրանսացի Նախարար մը, Լուի Մարեն, որ ձեզ կը սիրէ, պարզաբար որովհետեւ ձեզ կը ճանչնայ:

ՃԱՌ

ՀՐՄՏ. ԶԱՏԻԿ ԽԱՆԶԱՏԵԱՆԻ

1948

Սիրելի Հայրենակիցներ,

Այսօր մեծ պատիւ ունինք մեր մէջ ունենալու որպէս Նախագահ մեր տարեկան հանդէսին, Պր. Մոնները-վիլ, Խորհրդատու Կիյանի նահանգին, Նախագահ Ֆրանսական Հանրապետութեան Խորհուրդին:

Այս պատիւը կը պարտի Պր. Մոնները-վիլի ոչ միայն իբրեւ գլուխ մեր Մեծ Հանրապետութեան իրաւագիտական խորհուրդին, այլ նաեւ որպէս ներկայացուցիչ Ֆրանսական Միութեան ամէնէն փոքր ժողովուրդներէն մէկուն, Հայ փոքր ժողովուրդին: Այս պարագան բարձր նշանակութիւն մ'ունի:

Ֆրանսայի հայ գաղութին անունով, որուն Գերյարգելի ներկայացուցիչները կ'ողջունենք յարգանօք, Սրբազան Սիւրմէյեան, Գերյ. Մոմճեան. թոյլ տուէք, Պր. Նախագահ, որ մեր երախտագիտութեան եւ վառ շնորհակալութեան հաւատիքը ներկայացնեմ ձեզի:

Սակայն այսօրուան ձեր նախագահութիւնը պատահական բան մը չէ: Նախընթացներ ունի: Ստուգիւ, 1848ին, դար մը առաջ Ֆրանսայի պետական անձերէն ամէնէն կարկառուն դէմքերէն մէկը Տը Լամարթին, որ առժամեայ Հանրապետութեան կառավարութեան Արտաքին Գործոց Նախարարն էր, 1848ի Յեղափոխութենէն յետոյ, Հայերուն կ'աւետէր Ֆրանսական գաղութներուն ազատութեան հրովարտակը: Սակայն Ֆրանսական գաղութներու ազատութիւնը բաւարար չէր ընդհանուր ազատութիւն տալու անոնց որ Ֆրանսական յեղափոխութիւններէն կը սպասէին: Լամարթին Հայ Վարժարանի խօսած ճառին մէջ կը հաստատէր որ Ֆրանսական Յեղափոխութիւնը կարգադրութիւններ տրուած էր Սուլթան Ապտիւլ-համիտի Օսմանեան դրան Գործակատարին՝ Թուրքիոյ մէջ գտնուած հայ ժողովուրդին ազատութեան վերաբերեալ:

Ահաւասիկ բառացի ինչ որ Լամարթին իր ճառին մէջ կ'ըսէր. «Հայ Վարժարան եկած եմ քանի մը վայրկեան մոռնալու համար քաղաքական ծանր մտահոգութիւնները, որոնց մէջ Ֆրանսան մխրճուած է, ոչ թէ սեղմ ու սին եսասիրութեամբ մը, այլ որպէսզի աւելի խորապէս փոքր Ազգի մը ակօսները, որ բոլորովին մարդկային է, եթէ Աստուած այս պատիւը իրեն վերապահած է»:

Այսպէս 1848ին, Ֆրանսայի ժողովուրդին կամքով, ստրկութիւնը վերջ դրաւ, Ֆրանսայի գաղութներուն ձերբազատութիւնը հրատարակուեցաւ:

Այսօր, 100 տարիներ յետոյ, Ֆրանսայի նոյն ժողովուրդին կամքը, Ֆրանսական Միութեան փոքր ժողովուրդ մը, ձեր անձին մէջ, բարձրացուց Հանրապետութեան Խորհուրդին նախագահական աթոռին:

Ահա թէ ինչո՛ւ հայ ժողովուրդը երջանիկ է եւ հրապարտ այսօր ձեզի տալու պարգեւաբաշխութեան հանդէսին նախագահութիւնը:

Իրականութեան մէջ, Հանրապետութեան Խորհուրդին ձեր նախագահ ընտրութենէն շատ առաջ, Վարժարանիս քաղաքական Տեսուչը, եթէ կը յիշէք, եկած էր փութացնելու ձեր անդամակցութիւնը մեր Հովանաւորիչ Յանձնախումբին. անյապաղ ընդունեցաք: Խորապէս շնորհակալ ենք:

Անտարակոյս, մեր սիրելի Նախագահ Ժիւսթեն Կոտարի կը վերաբերէր աւելի ներկայ անձնաւորութիւնները ընդունելու եւ ողջունելու այսօր, բայց բռնուած ըլլալով իր պաշտօնին բերմամբ Սանֆրանչիսկոյ, Տիկին Կոտար անձամբ զինք կը ներկայացնէ: Կը խոնարհիմ առջեւը, տիպար Ֆրանսացի Տիկիններու առաքինութիւններուն: Նէ գիտցաւ բաժնել ու կը բաժնէ դեռ մեծ վսեմութեամբ փառքը ու վաստակը պետական մարդուն՝ երեսփոխան եւ շատ անդամներ նախարար, հաւատարիմ պաշտպան փոքր ազգերուն եւ մեր Վարժարանին: Հաճեցէք ընդունիլ, սիրելի Տիկին Կոտար, յարգանքը հայ գաղութին եւ Մխիթարեան Հայրերու ճեմարանին, որուն փոխ-նախագահը, Գերյ. Հ. Ք. Զրաքեան, յատուկէն եկաւ Վենետիկէն՝ ողջունելու ձեզ եւ ներկայացնելու մեր Մեծաւոր Հօր հետ, Հ. Սահակ